

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální patologie a sociologie

Výkon trestu odnětí svobody u žen v České republice

Bakalářská práce

Autor: Lucie Altmannová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: Mgr. et. Mgr. Tereza Raszková
Oponent práce: Mgr. Stanislava Hoferková, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Lucie Altmannová

Studium: P16P0687

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Výkon trestu odnětí svobody u žen v České republice**

Název bakalářské práce AJ: Penitentiary punishment execution for women in the Czech Republic

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá výkonem trestu odnětí svobody u specifické skupiny odsouzených žen. V teoretické části práce jsou popsány náležitosti výkonu trestu odnětí svobody nepodmíněně, základní terminologie váží se k dané problematice, včetně specifík souvisejících se zacházením s odsouzenými ženami. Zvláštní důraz je kladen na výkon trestu ve věznici ve Světlé nad Sázavou. Empirická část práce je realizována pomocí kvalitativního šetření.

BLATNÍKOVÁ, Šárka a NETÍK, Karel. Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti: (psychologické a kriminologické aspekty). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. 115 s. ISBN 978-80-7338-063-2. " HÁLA, Jaroslav. Úvod do teorie a praxe vězeňství. 2. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. 183 s. ISBN 80-86708-30-6. MAREŠOVÁ, Alena a kol. Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody kriminologická analýza. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. 173 s. ISBN 978-80-7338-157-8. URBANOVÁ, Martina a kol. Ženská delikvence: teoreticko-empirická studie k problému právních postojů a hodnotových orientací delikventních žen. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 247 s. ISBN 80-210-3608-7.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Tereza Raszková

Oponent: Mgr. Stanislava Hoferková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 22.1.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citovaných zdrojů.

V Hradci Králové dne 23. 4. 2019

.....

Anotace

Altmannová, Lucie. *Výkon trestu odnětí svobody u žen v České republice*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové. 2019. Bakalářská práce.

Bakalářská práce pojednává o výkonu trestu odnětí svobody u specifické skupiny odsouzených žen. Teoretická část vymezuje náležitosti výkonu trestu odnětí svobody nepodmíněně, základní terminologie, váží se k dané problematice, včetně specifik souvisejících se zacházení s odsouzenými ženami. Zvláštní důraz je kladen na výkon trestu odnětí svobody ve Věznici Světlá nad Sázavou. Empirická část se zabývá výzkumným šetřením zaměřeným na specifika práce s odsouzenými ženami z pohledu zaměstnanců Vězeňské služby České republiky. Pro výzkumné šetření byla využita kvalitativní metoda.

Klíčová slova: výkon trestu odnětí svobody, Věznice Světlá nad Sázavou, odsouzené ženy, kriminalita žen

Annotation

Altmannová, Lucie. *Penitentiary punishment execution for women in the Czech Republic*. Hradec Králové: Faculty of education, University of Hradec Králové, 2019. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis deals with the penitentiary punishment execution in a specific group of convicted women. The theoretical part defines the requisites penitentiary punishment execution unconditionally, the basic terminology of this issue and specificities related to the treatment of convicted women. Special emphasis is placed on the execution of imprisonment at the Prison of Světlá nad Sázavou. The empirical part deals with the research investigation focused on working with convicted women from a perspective of the employees Vězeňské služby České republiky. For research investigation was used qualitative method.

Keywords: Penitentiary punishment execution, Prison of Světlá nad Sázavou, convicted women, women's crime

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: .....

Podpis studenta: .....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí práce Mgr. et. Mgr. Tereze Raszkové, za její ochotu a cenné rady, které mi během psaní bakalářské práce poskytla. Dále bych ráda poděkovala respondentům za poskytnutí rozhovorů.

Obsah

ÚVOD	9
1 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	11
2 ŽENSKÁ KRIMINALITA	12
3 SPECIFIKA ZACHÁZENÍ SE ŽENAMI	14
4 VĚZNICE V ČESKÉ REPUBLICE	16
5 VĚZNICE SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU	18
5.1 VZNIK VĚZNICE SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU	18
5.2 ODDÍLY A SPECIALIZOVANÉ ODDÍLY VE VĚZNICI SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU	18
5.2.1 <i>Nástupní oddíl .....</i>	<i>19</i>
5.2.2 <i>Specializovaný oddíl pro odsouzené matky nezletilých dětí .....</i>	<i>19</i>
5.2.3 <i>Specializovaný oddíl pro odsouzené trvale pracovní nezařaditelné .....</i>	<i>23</i>
5.2.4 <i>Oddíl bezdrogové zóny .....</i>	<i>24</i>
5.2.5 <i>Krizový oddíl .....</i>	<i>24</i>
5.2.6 <i>Uzavřený oddíl .....</i>	<i>25</i>
5.2.7 <i>Výstupní oddíl .....</i>	<i>25</i>
6 VZDĚLANOST A VZDĚLÁVÁNÍ VE VĚZEŇSKÉM PROSTŘEDÍ	26
7 ZAMĚSTNÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH	29
8 RESOCIALIZACE A RECIDIVA ODSOUZENÝCH K VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	32
8.1 SOCIÁLNÍ KURÁTOŘI	32
8.2 RECIDIVA	32
9 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ ZAMĚŘENÉ NA ZAMĚSTNANCE VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR VE VĚZNICI SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU	34
9.1 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	34
9.2 VÝZKUMNÝ VZOREK A PRŮBĚH ŠETŘENÍ	36
9.3 ANALÝZA VÝSLEDKŮ A JEJICH HODNOCENÍ	36
9.4 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	43
ZÁVĚR	47
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50
PŘÍLOHY	54

Úvod

Téma bakalářské práce bylo zvoleno kvůli osobnímu zájmu, které vyplynulo z absolvování povinné praxe ve Věznici ve Světlé nad Sázavou, dále byl pro volbu tématu stěžejní zájem o danou problematiku a v neposlední řadě se téma vztahuje ke studovanému oboru i konkrétním povinným předmětům. Slouží především k rozšíření teoretických znalostí z oblasti penologie a aktuálních témat týkajících se vězeňství.

Cílem bakalářské práce je seznámení s problematikou a prohloubení informací o výkonu trestu odnětí svobody u specifické skupiny odsouzených žen, která je uvedena v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Problematice není věnovaná přílišná pozornost, z důvodu neinformovanosti veřejnosti. Práce je určena pro odbornou a laickou veřejnost, která má zájem se seznámit s problematikou odsouzených žen a jejich potřeb. Zároveň je velmi důležité získat i druhý úhel pohledu od odsouzených žen, jaké mají specifické potřeby v souvislosti s pobytem ve věznici

Odborná i laická veřejnost by měla znát specifické problémy odsouzených žen a jejich problematiku týkající se resocializace, neboť znalost problematiky je důležitá pro preventivní oblast a recidivu trestního jednání. Dále by se měli s problematikou bakalářské práce seznámit studenti, pokud budou absolvovat praxi ve věznicích, kde se nachází ženy ve výkonu trestu odnětí svobody. Mohou tak získat cenné informace o specifických problémech žen ve věznicích.

Teoretická část bakalářské práce se věnuje výkonu trestu odnětí svobody u specifické skupiny odsouzených žen. I když je v současné době podíl žen na páčání trestné činnosti stále menší než u mužů, ale zároveň neustále roste, proto je třeba situaci ve věznicích přizpůsobit zacházení. Ženy mají jiné potřeby, jak fyziologické, tak emocionální, k jejichž charakteru je nutné i v rámci výkonu trestu odnětí svobody alespoň přihlížet.

V teoretické části jsou popsány náležitosti nepodmíněného výkonu trestu odnětí svobody, a to včetně specifik souvisejících s prožíváním a potřebami žen. Dále se bakalářská práce zabývá vývojem kriminality žen s přihlédnutím k rolím, které v trestných činech mohou zastávat. Součástí práce je statistika z roku 2017. Práce obsahuje seznam věznic, kde se v současné době nacházejí odsouzené nebo obviněné

ženy, v důsledku naplnění kapacit v ženských věznicích. Stěžejní část práce je věnovaná zmíněné ženské věznici ve Světlé nad Sázavou, se zvláštním důrazem na Specializovaný oddíl pro odsouzené matky nezletilých dětí, který je v České republice unikátním projektem. Bakalářská práce obsahuje vhled do problematiky zaměstnávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody a součástí práce jsou i aktuální informace ohledně dosaženého vzdělání odsouzených. Závěrečná kapitola se věnuje resocializaci odsouzených a problematice recidivy u žen, které opustily výkon trestu a začlenily se do společnosti.

V druhé části práce je realizováno výzkumné šetření, za použití kvalitativního výzkumu. Jsou zde využity poznatky z teoretické části bakalářské práce. Pro výzkumné šetření byla zvolena metoda interview, dále byl zvolen cíl výzkumného šetření a tři výzkumné otázky, které sloužily k jeho naplnění.

1 Výkon trestu odnětí svobody

Základním zákonem, který upravuje výkon trestu odnětí svobody, je zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. Dle trestních předpisů (2016) upravuje uvedený zákon: „výkon trestu ve věznicích a zvláštních odděleních vazebních věznic. Účelem odnětí svobody je prostředky stanovenými tímto zákonem působit na odsouzené tak, aby snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem, chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v dalším páchání trestné činnosti.“ (Trestní předpisy, 2016, s. 311)

Nepodmíněný trest odnětí svobody a Vězeňská služba

Dle Marešové zahrnuje nepodmíněný výkon trestu odnětí svobody více oblastí, které začínají sankční politikou a končí penitenciární péčí a po celou dobu představoval stěžejní bod ukládání trestů, od kterého se ostatní tresty odvozovaly nebo na něj byly napojeny. To znamená, že pokud jiný druh trestu selhával, bylo ho možné přeměnit na nepodmíněný trest, který relativně spolehlivě plnil některé funkce, které se od trestních sankcí očekávaly. Pro veřejnosti je nepodmíněný trest odnětí svobody srozumitelný, dále je dobře zaběhnutý v justiční praxi a je postaven na dlouholeté tradici. (Marešová, 2016) Karabce a kol. uvádějí, že: „trest odnětí svobody je pokládán za nejpřísnější sankci, která je možná odsouzenému uložit, protože se předpokládá, že lidská svoboda je nejcennějším statkem, a pachateli, tak její odnětí nebo omezení vyvolá nejcitelnější újmu.“ (Karabec a kol., 2000, s. 24)

Marešová uvádí, že: „nepodmíněný trest je vykonáván ve věznicích, a to jen takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti pachatele a omezuje škodlivé aspekty zbavení svobody, avšak nesmí tím být narušena potřeba ochrany společnosti.“ (Marešová, 2016, s. 14) Zákon 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody definuje hlavní zásady výkonu trestu:

(1) „Trest může být vykonáván jen takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody; tím však nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti.“

(2) S odsouzenými ve výkonu trestu se musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví, a pokud to doba výkonu trestu umožní, podporovaly se takové postoje a dovednosti, které odsouzeným pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem.“ (Trestní předpisy, 2016, s. 311)

Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody dle Marešové zajišťuje, v rámci Ministerstva spravedlnosti České republiky, Vězeňská služba, jejíž činnost je upravena zákonem č. 555/1992 Sb. O Vězeňské službě a justiční stráž. (Marešová, 2016) Dle trestních předpisů je Vězeňská služba: „oprávněna odsouzeným vydávat pokyny a příkazy a používat vůči nim jen taková omezení a donucovací prostředky, které připouští zvláštní zákon.“ (Trestní předpisy, 2016, s. 311)

2 Ženská kriminalita

Téma genderu v současné době velmi rezonuje ve společnosti, stále se vedou diskuse, jak by se které pohlaví mělo chovat. Blatníková a Netík uvádějí že: „v souvislosti s rozvojem feministických přístupů, který nastal v průběhu 20. století se více studií a výzkumů začalo věnovat problematice žen a rozdílu mezi pohlavími.“ (Blatníková, Netík, 2007, s. 9) Na základě sociologického hlediska je pohlaví, stejně jako chování společnosti, sociálně konstruované. (Fafejta, 2004) Baumgartnera poukazuje na větší míru agresivity u mužů než u žen. Vzhledem k tomu, že jsou ženy fyzicky slabší, se více spoléhají na verbální, a hlavně na nepřímou formu agrese. Zdůrazňování nepřímé agrese je spojené s oslabováním očekávání od působení sociálních rolí. (Baumgartner, 2003) Večeřa a Urbanová uvádějí, že počet páchané trestné činnosti žen je v porovnání s mužskou kriminalitou poměrně malý, avšak za posledních deset let, na základě statistických dat, má mírně stoupající tendenci. Vývoji ženské kriminality je v současné době na území České republiky věnována menší pozornost, přičemž některé zahraniční studie do budoucna předpovídají její nárůst. (Večeřa, Urbanová, 2004)

Statistiky trestných činů páchaných ženami z roku 2015

Diblíková na základě statistik z roku 2015 uvádí, že v České republice, páchají ženy jen málo **násilných trestných činů**. V uvedeném roce bylo zastoupeno necelých 9 % mezi známými pachateli násilí. Za vraždu bylo v roce 2015 stíháno 26 žen, nejvíce násilných trestných spadalo do kategorie úmyslného ublížení na zdraví. U **majetkové trestné činnosti** bylo zastoupení žen mezi známými pachateli nejvyšší – 15 %. Převládají zde takzvané prosté krádeže, kde je zastoupení žen mezi známými pachateli 18 %. U

trestného činu vloupání je to pouze 7 % v zastoupení žen. Nejvíce krádeží spáchaných ženami bylo evidováno v roce 2015 u krádeží v jiných objektech, celkově se na těchto krádežích podílelo 1 600 pachatelek. Další trestné činy, které ve velké míře páchají ženy jsou úvěrové podvody, kde ženy tvoří 37 % známých pachatelek, což je v přepočtu na osoby 1 548 osob, a zanedbání povinné výživy, které je v zastoupení 12 % mezi pachateli tohoto přečinu, v přepočtu se jedná o 1 332 osob. Ženy také z kategorie trestných činů páchají často podvody, zpronevěry a drogové delikty. I v České republice jsou ženy součástí **organizovaného zločinu**, jejich odhadovaný podíl se v letech 2000–2011 odhadoval na 11–16 %. V roce 2012 byl odhad na jejich počet na 18 %. V roce 2013 na 13 % a v roce 2014 na 20 % a v roce 2015 bylo dle expertů součástí organizovaného zločinu 14 % žen.

Ženy se na organizovaném zločinu podílejí spíše trestnou činností, kde se nevyskytuje hrubé násilí, protože jsou celkově pečlivější a mají větší smysl pro pořádek, zpravidla nebývají řídicími články. V řadě případů se jedná spíše o drobné úkony, které ženy vykonávají v pozici přítelkyň či rodinných příslušníků, bez znalosti detailů trestné činnosti, ale napomáhají k fungování celé struktury organizace. Občas působí jako volavky, společnice nebo support, ale i jako prvoplánové členky či manažerky. V některých z prokázaných případů ženy samy vytvořily strukturovanou organizovanou skupinu, kde stály v řídicí pozici. (Diblíková a kol., 2015)

3 Specifika zacházení se ženami

Dle ustanovení § 7 zákona o výkonu trestu odnětí svobody jsou ve věznicích vždy: „odsouzení muži umístěni odděleně od odsouzených žen.“ (Zákon č. 169/1999 Sb., online) Právní úpravu výkonu trestu u odsouzených žen nalezneme v Hlavě IV. téhož zákona, která upravuje odlišnosti výkonu trestu některých skupin odsouzených, do kterého například spadají specifika ukládání trestu odsouzeným ženám, výkon trestu u matek nezletilých dětí a přerušování výkonu trestu u odsouzených žen (Trestní předpisy, 2016) Na základě vyhlášky č. 345/1999 Sb., je ve vnitřním řádu, obsah a forma zacházení s odsouzenými ženami zásadně přihlíženo: „k psychickým a fyziologickým zvláštnostem žen, také k potřebám těhotných žen, žen krátce po porodu a kojících matek. V ubytovnách pro odsouzené ženy jsou vytvářeny podmínky pro praní osobního prádla odsouzených, dále také pro provádění drobných oprav osobních věcí a pro denní koupání. Ženy, pokud splňují podmínky uvedené ve vyhlášce, mohou nosit vlastní oblečení a obuv mimo pracovní dobu na základě vlastního uvážení.“ (Vyhláška MS č. 345/1999 Sb., § 90, online)

Dle Nedbálkové je v ženských věznicích zvýšená psychická náročnost práce, proto je považována za komplikovanější a velkou roli hrají všudypřítomné emoce. V mužských věznicích je naproti tomu poukazováno na hrozbu fyzického násilí. Mezi specifika, které se týkají žen ve věznicích jsou formální a neformální vztahy, které navazují a udržují v průběhu VTOS. Partnerskými vztahy se blíže zabývá Nedbálková, které mapuje imaginární a reálné vztahy ve věznicích. Ženy ve věznicích udržují lesbické vztahy, jako způsob únikového světa z věznice, popřípadě mohou vztahy sloužit k získání prestiže a moci. (Nedbálková, 2006)

Objasnění navazování vztahů ve VTOS je možné nalézt také v hierarchii lidských potřeb od Abrahama Maslowa, kterou popsala Vágnerová (2007). Zmiňuje, že Maslowova teorie vycházela z celkového pojetí potřeb. Rozlišoval nižší a vyšší potřeby, mezi kterými jsou pro danou problematiku stěžejní potřeba bezpečí, kterou odsouzené ženy nalézají v partnerstvích. Dále samozřejmě vztahové potřeby, které jsou rozděleny na potřeby lásky a sounáležitosti a potřeby uznání, úcty a sebeúcty.

Na základě orientace rozděluje Nedbálková homosexualitu na pravou a nepravou. Uvádí, že o pravou homosexualitu, popřípadě lesbismus se jedná ve chvíli, kdy žena

prošla comingoutem a přijala, tak svou orientaci a již před výkonem trestu odnětí svobody vyhledávala vztahy se stejným pohlavím. Zmíněných žen je ve věznici naprostá menšina. Za nepravé lesby jsou považovány ženy, které navazují vztahy se ženami jen na základě přizpůsobení se prostředí a odezvy na výjimečnou situaci, která v jejich životech nastala. Tento druh vztahů jim přináší více pozitiv než negativ. Nepravé lesby zpravidla, před nástupem do VTOS, lesbické vztahy neudržují a součástí charakteristiky vztahů je jeho časová vymezenost a nemožnost pokračování ve vztahu po propuštění z věznice. Mnoho žen své partnerské vztahy úspěšně tají před rodinou, vzhledem k charakteru instituce to není příliš složité, z prozrazení by jim žádné výhody mimo věznici nevyplývaly. Lesbické vztahy si ženy často musí obhájit také samy před sebou, protože je mohou vnímat i ze svého pohledu jako deviantní. Racionalizování těchto druhů vztahů vychází z výjimečné a nenormální zkušenosti. Stěžejním rozdílem mezi pravým a nepravým lesbismem je pohlížení na sexualitu. Nepravé lesby ji vnímají jako zboží, naproti tomu pravé lesby ji považují za součást zdravého vztahu. (Nedbálková, 2006)

4 Věznice v České republice

Problematikou Institucí se zabývá autor Rieger a uvádí že: „Instituce věznic je specifickým prostředím, v němž je odsouzený imobilizován předem určeným prostorem a prostředím s různě deklarovanými cíli, funkcemi a vyplývajícími pravidly. Deklarované cíle nejsou určeny jen charakterem zařízení, ale i zaměstnanci.“ (Rieger, 2009, s. 22) Původně se v České republice rozlišovaly čtyři typy věznic (s dozorem, dohledem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou), ale od 1. 10. 2017 se zredukovaly pouze na dva typy, a to věznice s ostrahou a věznice se zvýšenou ostrahou. V současné době se podle Vězeňské služby na území České republiky nachází celkem 35 vazebních věznic, věznic a ústavů pro výkon zabezpečovací detence. Dle informačního servisu Generálního ředitelství bylo k datu 4. 3. 2019 vězněno v České republice 19 701 mužů a 1 619 žen. Počet obviněných byl 1 679 mužů a 99 žen a počet odsouzených byl 17 945 mužů a 1 512 žen. Doživotně odsouzených bylo 44 mužů a 3 ženy. (Vězeňská služba České republiky, online)

Ženy ve věznicích

Vzhledem k nedostatečné kapacitě ženských věznic byly za rok 2017 umístěny v 17 organizačních jednotkách po celé České republice. Následující tabulka zpracovává data Vězeňské služby za rok 2017 a mapuje obviněné, odsouzené ženy a jejich následné umístění do stupně zabezpečení, konkrétní věznice a popřípadě do vězeňské nemocnice.

Tabulka č. 1: Výskyt žen ve věznicích (Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky, 2017)

Organizační jednotka	Obviněné	Odsouzené					Celkem
		Ostraha nízký stupeň	Ostraha střední stupeň	Ostraha vysoký stupeň	Ostraha nezařazeno	Zvýšená ostraha	
Brno	18	3	3	5	3		32
Brno – nemocnice/detence	1	-		1	-		2
České Budějovice	7		9	5	2		23
Hradec Králové	9	1	1	1	8		20
Liberec	2			3			5

Litoměřice	5	4	5	3	1		18
Nové Sedlo	-		33	35	-		68
Olomouc	11	1	2	-	-		15
Opava	-	25	118	66	1	26	236
Ostrava	10	1	18	6	4		39
Ostrov nad Ohří	3	3	1	1	-		8
Plzeň	12	-	2	2	4		20
Praha Pankrác	30	-	1	6	2		39
Praha Pankrác – nemocnice	1	-	1	1	-		3
Praha Ruzyně	16	22	162	32	-		232
Světlá nad Sázavou	-	42	412	394	2	2	852
Teplice	3	-	-	16	-		19
Celkem	128	102	768	577	28	28	1603

Z tabulky můžeme vyčíst, že celkem bylo za rok 2017 obviněných a odsouzených žen 1 603 a nejvíce jich bylo umístěno ve Věznici Světlá nad Sázavou, konkrétně 852, dále pak v Opavě se jich nacházelo 236 a ve Vazební věznici Praha Ruzyně, kde jich bylo umístěno 232. (Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky, 2017) V následujících kapitolách se budu detailněji věnovat Věznici ve Světlé nad Sázavou.

5 Věznice Světlá nad Sázavou

Věznice ve Světlé nad Sázavou se nachází v kraji Vysočina a je dle Vnitřního řádu pro odsouzené určena pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen se zvýšenou ostrahou a s ostrahou v odděleních s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení. Ve věznici jsou zřízeny specializované oddíly: specializovaný oddíl pro výkon trestu odsouzených matek nezletilých dětí ve všech stupních zabezpečení věznice s ostrahou, specializovaný oddíl pro výkon trestu odsouzených žen trvale pracovní nezařaditelných ve všech stupních zabezpečení věznice s ostrahou a v typu věznice se zvýšenou ostrahou. Ve věznici je zřízeno zvláštní oddělení pro výkon trestního opatření odnětí svobody pro odsouzené ženy (VŘV Věznice Světlá nad Sázavou, 2017) Oběma zmíněným specializovaným oddílům bude věnována pozornost dále v textu.

5.1 Vznik Věznice Světlá nad Sázavou

Dle Vězeňské služby byl areál věznice dokončen v roce 1987 a do roku 1999 sloužil Školskému úřadu Teplice, jako škola v přírodě. Vzhledem k nedostačujícím kapacitám ve věznicích byl proto areál v roce 2000 převeden do držení Vězeňské služby. Záměrem bylo vybudování moderního vězeňského zařízení pro ženy. V roce 2000 prošly vybrané budovy rekonstrukcí. První ženy vykonávající trest odnětí svobody zde byly ubytovány 6. 11. 2000 v typu věznice dozor. Postupně zde byly ubytovávány i ženy z kategorie ostraha. Díky rozsáhlé renovaci a přístavbě nástaveb byla kapacita objektu navýšena na 750 ubytovacích míst. Věznice tímto také získala prostory pro zaměstnávání, vzdělávání a výchovnou práci s odsouzenými a později i prostory určené k bohoslužbám. Věznice ve Světlé nad Sázavou jako jediná zajišťuje od roku 2002 výkon trestu odnětí svobody matek s dětmi do tří let věku a od 1. 7. 2004 rovněž výkon vazby matek nezletilých dětí do jednoho roku dítěte. (Vězeňská služba České republiky, online) Uvedená úprava je stanovena ve vyhlášce č. 345/1999 Sb., řád VTOS.

5.2 Oddíly a specializované oddíly ve Věznici Světlá nad Sázavou

Následující kapitola bude věnovaná oddílům a specializovaným oddílům, které se nacházejí ve Věznici Světlá nad Sázavou. U každého oddílu budou popsány náležitosti a specifika, největší pozornost bude zaměřena na Specializovaný oddíl pro odsouzené matky nezletilých dětí.

5.2.1 Nástupní oddíl

Dle trestních předpisů musí být odsouzená: „prokazatelně seznámena se svými právy a povinnostmi podle zákona č. 169/1999 Sb., a řádu výkonu trestu a s vnitřním řádem věznice. Písemné vyhotovení seznámení s právy a povinnostmi v jazyce státu, jehož je občanem, nebo v jazyce, kterému rozumí, se bez odkladu předá odsouzenému.“ (Trestní předpisy, 2016, s. 312) Dle VŘV Světlá nad Sázavou je odsouzená zařazena do nástupního oddílu, kde je ubytována do ložnice, tak aby byl dodržen typ věznice či stupeň zabezpečení. V průběhu pobytu je prováděn s odsouzenou pohovor za účelem zpracování komplexní zprávy o odsouzené, na základě, kterého je stanoven výchozí program zacházení. (VŘV Věznice Světlá nad Sázavou, 2017) V programu standardního zacházení ve VTOS jsou uvedeny: cíle programu, pracovní aktivity, které bude odsouzená vykonávat, vzdělávací aktivity, zájmové aktivity a oblast utváření vnějších vztahů, což obsahuje povolené komunikační prostředky (korespondence, návštěvy, telefonáty) Na závěr ho musí podepsat odsouzená, speciální pedagog a musí být schválen ředitelkou věznice. (Program standardního zacházení ve VTOS)

5.2.2 Specializovaný oddíl pro odsouzené matky nezletilých dětí

Specializovaný oddíl pro odsouzené matky nezletilých dětí dále již jen SpO je jediný svého druhu v České republice. Ve VŘV Světlá nad Sázavou se uvádí, že do specializovaného oddílu jsou přijímány odsouzené ženy, které byly zařazeny do věznic s ostrahou se středním stupněm zabezpečení a jejich děti, které jsou nejčastěji od jednoho do tří let věku nebo ve chvíli zachování sourozeneckých vazeb do čtyř let věku. Kapacita je patnáct odsouzených, kdy každá z nich obývá svůj vlastní pokoj s dítětem nebo dětmi. Součástí výbavy pokoje odsouzené je postel s matrací, přebalovací pult, skříň na dětské prádlo a hygienické potřeby, ohrádka a umyvadlo. (VŘV Věznice Světlá nad Sázavou, 2017)

Základní cíle

Dle metodického listu ředitele odboru výkonu trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí ve Věznici Světlá nad Sázavou jsou vedle dosažení účelu výkonu trestu podle trestního zákona plněny následující cíle:

- A. „Zabránění odloučení matky od dítěte umístěním v jiném zařízení.
- B. Posilování a rozvíjení kladné citové vazby mezi matkou a dítětem, vytvářením pevného vztah vedoucí k rodičovské zodpovědnosti.

- C. Uspokojování veškerých potřeb dětí při respektování daného stavu a stupně vývoje dítěte, při možné optimalizaci prostředí, jímž je dítě obklopeno a které na ně působí.
- D. Rozvíjení pocitu samostatnosti a zodpovědnosti u odsouzených žen, stimulováním těch postojů a dovedností, jež jim pomohou navrátit se do společnosti.
- E. Vedení odsouzených ke komplexní péči o duševní a psychický vývoj dítěte, k získávání nových teoretických a praktických vědomostí a zkušeností v péči o dítě, k vytvoření návyku každodenní péče o dítě. “ (Metodický list, 2002)

Podmínky přijetí do oddílu

Dle VŘV jsou ženy přijímány na základě několika faktorů, ke kterým náleží již výše zmíněné rozdělení dle typu věznice s ostrahou se středním stupněm zabezpečení. Dále pak ženy musí splňovat, podmínku, že před výkonem trestu nebyly omezeny v rodičovské odpovědnosti pozastavena nebo neexistuje-li vhodnější forma péče o dítě, také zda o dané nebo předchozí dítě řádně pečovala. Doba výkonu trestu matky zohledňuje věk dítěte. Výkon trestu by měl zpravidla končit dovršením tří let věku dítěte, popřípadě nejvýše do čtyř let jeho věku. Délka uloženého trestu matky by měla být delší než šest měsíců. Před přijetím ženy je provedeno posouzení zdravotního a psychického stavu, včetně osobnostní charakteristiky. (VŘV Věznice Světlá nad Sázavou, 2017) Dle Metodického listu musí odsouzená podat žádost o umístění ve SpO pro výkon trestu matek nezletilých dětí, kde se nachází vyjádření orgánu sociálně právní ochrany dětí, který uvede, zda pobyt na SpO doporučuje nebo zda je to pro dítě nevhodné. Dále se zde nachází vyjádření praktického lékaře a psychologa. Žádost je pak schválena nebo zamítnuta ředitelkou věznice. Proti rozhodnutí je možné se do tří dnů ode dne jeho doručení odvolat, v uvedeném případě o ní bude dále rozhodovat generální ředitel Vězeňské služby České republiky nebo k tomu zmocněný zaměstnanec Vězeňské služby České republiky. (Metodický list, 2002)

Zaměstnanci na SpO

Dle metodického listu se na oddílu nachází: speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník, vychovatel, dětská sestra, pediatr a dle skladby dětí a zaměstnanosti matek, také vychovatelka se zaměřením na předškolní výchovu. Na oddílu je zajištěna

24hodinová služba, která je formou kombinace pracovních směn určených pracovníků.
(Metodický list, 2002)

Zdravotní péče

Zdravotní péče je dle Metodického listu dětem poskytována od smluvního lékaře a je hrazena příslušnou zdravotní pojišťovnou. Náklady, které nejsou hrazeny pojišťovnou, jako například doprava do zdravotnického zařízení, platí matka dítěte. (Metodický list, 2002)

Průběh odnětí svobody ve specializovaném oddílu pro odsouzené matky nezletilých dětí

Dle VŘV je při nástupu dítěte matka povinna složit na svůj účet ve věznici částku, která slouží pro jeho potřeby. Výše částky je minimálně dvojnásobek měsíčního životního minima pro dítě do šesti let. Dále musí předložit zdravotní a očkovací průkaz, potvrzení o zdravotním stavu dítěte, které nesmí být starší než tři dny, včetně potvrzení o bezinfekčnosti a rodný list dítěte. Pro případ, že se matka nebude schopna o dítě ze závažného důvodu postarat, uvede jméno osoby, která bude o dítě dočasně pečovat. V průběhu pobytu ve vězení má matka dítě u sebe, v samostatné ložnici a celý den o něj pečuje a odpovídá za jeho bezpečnost. Tato péče zahrnuje péči o zdraví dítěte, jeho správný tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, včetně přípravy stravy, zajištění hygieny, praní a žehlení prádla, úklidu a aktivního trávení volného času, které je realizováno za pomoci vycházek, her, výtvarných, hudebních a sportovních činností. Matky zajišťují tuto péči pro dítě ze svých finančních prostředků. Sociální dávky nebo výživné, které odsouzená pobírá na dítě lze použít pouze k těmto účelům. Ženy ve specializovaném oddílu pro odsouzené matky nezletilých dětí mohou v rámci ubytovny, vycházkového dvora, při návštěvách a na kulturních akcích konaných mimo věznici nosit celodenně vlastní oblečení a vhodnou obuv. Za bezpečnost dítěte v rámci vycházek odpovídá matka a musí obléci sebe i své dítě přiměřeně počasí. Pokud matka s dítětem onemocní konají vycházky jen se souhlasem a dle doporučení ošetřujícího lékaře. Ve všech prostorách je zakázáno kouření a je dovoleno jen v průběhu vycházek. Ženy nejsou pracovně zařazeny.

Rozvrh dne v SpO

- 7:00 – začátek denního režimu
- Ranní hygiena
- Příprava snídaně
- Úklid
- Dopolnední program
- Příprava stravy a společný oběd matek a dětí
- Spánek dětí
- Vycházky
- Odpolední program
- Pracovní povinnosti vyplývající z péče o dítě
- Večeře
- Večerní hygiena
- Noční klid (VŘV Věznice Světlá nad Sázavou, 2017)

Praxe v instituci

V rámci své praxe jsem navštívila nejen zmíněnou část Věznice Světlá nad Sázavou a téměř mi nepřišlo, že jsem ve stejném objektu. Prostředí na mě působilo velmi pozitivně, zrovna jsem zastihla matky s dětmi venku, kde dováděly na houpačkách a pískovišti. Část matek dělala dozor, další vařily nebo věšely prádlo. Děti byly velmi přátelské, ukazovaly své hračky, povídaly a přišla jsem si spíše, jako v mateřské škole. Vybavení bylo většinou nové, vymalováno bylo pestrými barvami a na každých dveřích od pokoje bylo jméno matky a dítěte (popřípadě dětí). Po rozhovoru se sociální pracovnící, která má SpO na starost jsem se dozvěděla, že největší úskalí je v úrazech, protože ve chvíli, kdy se dítěti něco stane je nutné ho dopravit k lékaři mimo věznici a incident se poté musí prošetřovat, zda nedošlo k pochybení ze strany matky. Matky s dětmi mají vyzdobené prostory fotografiemi z různých společných výletů, akcí a událostí, které se zaznamenávají do knihy. Svou praxi v tomto ohledu spatřuji velmi přínosnou, z medií vím, že se často vedou diskuze, zda je věznice pro děti to správné zařízení pro zdravý vývoj, ale ze svého pozorování jsem usoudila, že děti si nic z toho neuvědomují, protože ani já jsem se v tu chvíli necítila, jako ve vězení. Je zde téměř

úplná absence mříží a velké materiální i prostorové vyžití, které si myslím, že po propuštění nebude ani většina matek schopna na podobné úrovni zajistit.

5.2.3 Specializovaný oddíl pro odsouzené trvale pracovní nezařaditelné

Na úvod bych ráda uvedla, kdo jsou trvale pracovní nezařaditelní. Dle Raszkové a Hoferkové do kategorie spadají:

- a) „muži starší 65 let a odsouzené ženy starší 60 let,
- b) nebo ti, kteří podle posudku ústavního lékaře byli trvale neschopni jakékoliv soustavné práce nebo trpěli dlouhodobou závažnou chorobou, která podstatně snížila jejich pracovní schopnost nebo vyžadovala soustavných zvláštních léčebně preventivních opatření“ (Raszková, Hoferková, 2015, s. 9)

Účelem specializovaného oddílu je dle VŘV vytvoření podmínek výkonu trestu, pro ženy, které jsou trvale pracovní nezařaditelné. Jsou to podmínky, které by měly odpovídat fyzickým a psychickým předpokladům odsouzených. Cílem je rozvíjet a udržovat u odsouzených žen způsobilost pro samostatný způsob života, který by jim po propuštění z výkonu trestu zajistil snazší návrat do společnosti. Pro specializovaný oddíl jsou zde vyčleněny dva samostatné oddíly, přičemž jeden z nich je bezbariérový. Každý z nich má kapacitu 37 odsouzených a pokoje jsou vybaveny jednopatrovými lůžky. Na oddíl je ženám jídlo donášeno. Jsou zde zařazeny odsouzené ženy, které byly zařazeny do věznice s ostrahou s nízkým a vysokým stupněm zabezpečení a zvýšenou ostrahou. Ženy jsou ubytovávány odděleně, a to na základě určeného typu věznic a zabezpečení. Do specializovaného oddílu se zařazují ty, kterým zdravotní stav neumožňuje pracovní povinnosti a mohou sem být zařazeny jen na základě písemného doporučení od lékaře.

Jsou zde uplatňovány odlišné a specifické výchovné postupy a způsoby zacházení individuálního a skupinového charakteru, včetně sociálního učení. Programy mají odsouzeným reflektovat možnosti dané jejím zdravotním stavem. Program je proto konzultován s ošetřujícím lékařem. Aktivity jsou pestré, aby se předešlo jednotvárnému a monotónnímu trávení dnů. Odsouzené mohou být vyřazeny na základě změny jejich zdravotního stavu nebo klasifikace. (VŘV Věznice Světlá nad Sázavou, 2017)

5.2.4 Oddíl bezdrogové zóny

Na základě VŘV je ve věznici je také oddíl bezdrogové zóny pro odsouzené zařazené do typu věznice s ostrahou, se středním stupněm zabezpečení. Zařazení žen je na základě písemné žádosti odsouzené, jehož součástí musí být prohlášení o dobrovolné akceptaci pravidel bezdrogové zóny a zároveň i souhlas s důsledky plynoucími z nedodržení povinností.

Odsouzená může být vyřazena na základě:

- „Pozitivního testu na drogy, který provede akreditovaná toxikologická laboratoř.
- Odmítne odebrání tělních tekutin.
- Byl jí uložen kázeňský trest dle 46 odst 3 písm. g) a h) ZVTOS.
- Odmítá se účastnit na povinných aktivitách, opakovaně neplní aktivity programu zacházení.
- Jiné závažné důvody (např. narušuje sociální atmosféru).
- Podala žádost o vyřazení z oddílu.
- Přeražení do jiné věznice.
- Přeražení do jiného typu zabezpečení.
- Přemístění do jiné věznice.“ (VŘV Věznice Světlá nad Sázavou, 2017, s. 27–28)

5.2.5 Krizový oddíl

Do krizového oddílu jsou zařazeny dle VŘV odsouzené ženy na základě rozhodnutí vedoucí oddělení výkonu vazby a trestu a doporučení psychologa, případně jiného zaměstnance, kterého pověří ředitelka. Délka pobytu se posuzuje na základě individuálních aspektů, odsouzená, která je zaměstnána je většinou na určitou dobu z práce vyřazena. Zařazení do programů zacházení nebo jiných speciálně výchovných aktivit, které jsou terapeutického charakteru rozhoduje psycholog ve spolupráci se speciálním pedagogem. V krizovém oddílu je strava řešena formou donášky. Do krizového oddílu nastupuje žena s veškerými osobními věcmi včetně ložního prádla, v rámci bezpečnostních opatření jsou jí poté odebrány osobní předměty, kterými by mohly být způsoby zranění. Pokud odsouzená nerespektuje pravidla v rámci krizového oddílu, je z něho vyřazena.

5.2.6 Uzavřený oddíl

Do uzavřeného oddílu nastupuje odsouzená v rámci kázeňského trestu, jsou jí odebrány veškeré věci, díky kterým by mohla sobě nebo další osobě způsobit zranění. Je zde realizováno samostatné ubytování a odsouzená po celou dobu pobytu v uzavřeném oddílu nepracuje a také se neúčastní žádných dalších aktivit.

5.2.7 Výstupní oddíl

Do výstupního oddílu jsou odsouzené zařazeny většinou 6 měsíců před předpokládaným propuštěním z výkonu trestu. O zařazení rozhoduje ředitelka věznice na návrh odborné komise. Po zařazení se odsouzené v průběhu jednoho týdne seznamují s provozním řádem, plánem činností a je jím aktualizován program zacházení.

Posledním oddílem je ošetrovna věznice, kam jsou odsouzené umisťovány na pokyn lékaře. (VŘV Věznice Světlá nad Sázavou, 2017)

6 Vzdělanost a vzdělávání ve vězeňském prostředí

Kapitola bude věnována současnému stavu vzdělanosti u odsouzených žen a možnostem dalšího vzdělávání přímo ve Věznici Světlá nad Sázavou.

Dle ustanovení §34 zákona o výkonu trestu odnětí svobody je vzdělávání ve věznicích umožněno: „odsouzeným, u nichž jsou předpoklady, aby získali vzdělání na základní nebo i střední škole, anebo se zúčastnili dalších forem vzdělávání, které jim umožní získat a zvyšovat si svoji pracovní kvalifikaci.“ (Zákon č. 169/1999 Sb., online) Dle Biedermanové byli dříve ve věznicích převážně odsouzení, kteří měli základní vzdělání, popřípadě vyučení bez maturity. Vzhledem k proměnám ve společnosti, v současné době vzrůstá odsouzených ve výkonu trestu s ukončeným středoškolským a vysokoškolským vzděláním. (Biedermanová, 2014) Následující data byla uvedena ve statistické ročence Vězeňské služby České republiky ke 31. 12. 2017.

Tabulka č. 2: Dosažené vzdělání odsouzených ve VTOS (Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky, 2017)

Nejvyšší dosažené vzdělání	Muž	Žena	Celkový součet	Celkem v %
nezjištěno (cizinci), neuvedeno	180	7	187	0,92%
zvláštní škola	486	46	532	2,62%
bez základního vzdělání	33	8	41	0,20%
nedokončené základní	348	33	381	1,88%
základní vzdělání	8 012	787	8 799	43,41%
vyučení bez maturity	7 356	340	7 696	37,97%
vyučení s maturitou	433	23	456	2,25%
středoškolské vzdělání bez maturity	134	19	153	0,75%
středoškolské všeobecné vzdělání s maturitou	293	50	343	1,69%
středoškolské odborné vzdělání s maturitou	1 195	165	1 360	6,71%
vyšší odborné	19	3	22	0,11%
vysokoškolské vzdělání - bakalářské	58	5	63	0,31%
vysokoškolské vzdělání - magisterské	55	6	61	0,30%
vysokoškolské vzdělání - inženýr	131	11	142	0,70%
vysokoškolské vzdělání - doktorské	28	7	35	0,17%
Celkový součet	18 761	1 510	20 271	100,00%

Na základě uvedených dat je patrné, že nejvíce odsouzených je stále se základním vzděláním a vyučením bez maturity, ale jsou zde již také hojně zastoupeni odsouzení, kteří mají středoškolské odborné vzdělání s maturitou. Na základě Biedermanové bylo

dříve hlavním cílem odstranění negramotnosti odsouzených, v dnešní době se však spíše soustředí na získávání dalšího vzdělávání, které se orientuje na praktické dovednosti. Vzdělávání je postaveno na stejnou úroveň, jako zaměstnávání ve věznicích a může být realizováno v pracovní době. (Biedermanová, 2014)

Možnosti vzdělávání žen ve Věznici Světlá nad Sázavou

Vzdělávací aktivity ve Věznici Světlá nad Sázavou zprostředkovává dle Vězeňské služby Školské a Vzdělávací středisko (ŠVS), které bylo zřízeno v roce 2001. Podobná školská a vzdělávací zařízení existují v dalších 8 věznicích v České republice. ŠVS ve Světlé nad Sázavou je však jediné, kde se mohou vzdělávat odsouzené ženy.

Výuka ve ŠVS probíhá v učebnách, kde výuku zajišťuje 6 stálých a dva externí učitelé, kteří mají k dispozici dostatečný počet kabinetů, učebních pomůcek i výpočetní techniku. V současné době si mohou ženy zvolit buď učební obory nebo kurzy a mohou si vybrat z následující nabídky:

- Učební obor Šití prádla – Jedná se o dvouletý vzdělávací program, který připravuje absolventa na výkon povolání výrobce oděvů na výkon povolání výrobce oděvů a kusových výrobků ve velkých, středně velkých i malých firmách.
- Učební obor Provozní služba – Dvouletý vzdělávací program je zaměřen na kvalifikaci pracovníků pro úklid a další servisní a obslužné činnosti ve zdravotnických a sociálních zařízeních, v ubytovacích zařízeních, kancelářích a veřejných prostorách a podobně.
- Kurz Základní škola – Celoroční kurz zaměřen na doplnění základního vzdělání.
- Kurz Základní obsluhy počítače 1 a 2. – Cílem kurzu je poskytnutí základních dovedností a znalostí potřebných pro práci s výpočetní technikou.
- Kurz Český jazyk pro cizince – Kurz je určen cizinkám, které mají problémy s komunikací v Českém jazyce a slouží tak k jeho zdokonalení.
- Kurz Základy keramiky 1 a 2 – Kurz je zaměřen na dovednosti spojené s prací s hlinou.
- Kurz Trénování paměti – Účastnice kurzu získají znalosti o fungování paměti a získávají praktické typy na její zlepšení.

- Kurz Anglický jazyk – Žákyně se v rámci kurzu učí mluvnická a gramatická pravidla a základní slovní tvorbu. Kurz je zaměřen především na schopnost vyjadřování se v anglickém jazyce.

Vzdělávání je ukončeno závěrečnou zkouškou na základě, které získají absolventky vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list, který dále umožňuje ucházet se o studium v navazujícím vzdělávání a tím získat úplné střední vzdělání. (Vězeňská služba České republiky, online) Dle časopisu České vězeňství uzavřela Věznice Světlá nad Sázavou spolupráci, při vzdělávání odsouzených žen, se Střední školou obchodu a služeb ve Světlé nad Sázavou. Odsouzené, které jsou zaměstnány v kuchyni, mohou na základě této spolupráce získat dílčí kvalifikaci v učebním oboru Výpomoc při přípravě pokrmů. (České vězeňství, 2012) Pro absolventky kurzů nebo učebních oborů je výhodou, že na jejich potvrzení o studium není zmíněno, že byly absolvovány ve výkonu trestu. Na základě statistik ze Světlé nad Sázavou za školní rok 2016/2017 studovalo celkem 122 žen, nejvíce na učebním oboru Provozní služby, kde jich bylo 28. (Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky, 2017)

Důležité místo mají aktivity, v rámci, kterých mohou odsouzené ženy rozvíjet své přirozené schopnosti a dovednosti. Jedná se například o pěvecký kroužek, aerobik, ruční práce nebo zahradnictví. Ženy ze zájmových aktivit pořádají veřejná vystoupení v okolí a jejich výrobky nalézají uplatnění například v dětských domovech. (České věznice, 2008) Dle příspěvku v časopisu České vězeňství ženy z věznice ve Světlé nad Sázavou samy zinscenovaly představení Dívčí válka, kterou ve svém volném čase připravily, nazkoušely. Odsouzené ženy vytvořily i veškeré kulisy potřebné k představení. S hrou pak navštívily i další věznice. (České vězeňství, 2012)

7 Zaměstnávání odsouzených

V rámci kapitoly se budeme věnovat právní úpravě zaměstnávání ve věznicích a dále pak konkrétním pracovním příležitostem ve Věznici Světlá nad Sázavou.

Dle Biedermanové (2014) hraje zaměstnávání odsouzených velmi důležitou výchovnou roli. Na základě zákona č. 169/1999 Sb. je odsouzený, který je umístěn do práce povinen pracovat, pokud nemá závažně zdravotní důvody. Věznice zajišťuje zařazování odsouzených do práce, která odpovídá jejich zdravotnímu stavu. Při zařazení odsouzeného do zaměstnání je brán zřetel na odbornou znalost, schopnosti a dovednosti včetně způsobilosti poskytovat zdravotní službu. Zaměstnávání je vykonáváno v rámci provozu, výroby věznice nebo podnikatelské činnosti, popřípadě na základě smluvní spolupráce u jiných subjektů. (Trestní předpisy 2016) Dle Evropských vězeňských pravidel by se organizace a metody práce ve věznicích měly, co možná nejvíce, podobat obdobné práci ve společnosti mimo věznici, a to z důvodu přípravy odsouzených na podmínky života v zaměstnání na svobodě. (Evropská vězeňská pravidla, 2006)

Na základě získaných informací z portálu Měsíc se od 1. 4. 2018 rozlišuje, mzda za časově vykonávané zaměstnání, kdy odsouzení dostávají měsíčně stanovenou výplatu anebo úkolovou, hodinovou. Odsouzení jsou rozděleni do čtyř skupin na základě nejnáročnější práce, která je od nich požadována:

- I. skupina – zde jsou zařazeny práce, pro které není potřeba žádná odborná kvalifikace. Měsíční odměna činí 5 500 Kč
- II. skupina – jedná se o práci, na kterou je potřeba střední vzdělání s výučním listem nebo jiná odborná kvalifikace, v tomto případě měsíční odměna činí 8250 Kč.
- III. skupina – zahrnuje práci pro které je potřebné střední vzdělání s maturitou, vyšší odborné vzdělání nebo vysokoškolské vzdělání v bakalářském studijním programu, měsíčně je práce ohodnocena na 11 000 Kč.
- IV. skupina – jedná se o práci pro kterou je nutné vysokoškolské vzdělání v navazujícím magisterském vzdělání, odměna je 13 750 Kč.

Pokud se jedná o hodinovou odměnu, jsou vězni také rozděleni do 4 skupin, zde se navíc přihlíží k formě provozu, zda se jedná o jednosměnný, dvojsměnný nebo třisměnný provoz. Pro porovnání, odsouzený, který je zařazen v I. Skupině na jednosměnném provozu má hodinovou mzdu 31,62 Kč, oproti němu má odsouzený,

který je zařazen do IV. skupiny na třisměnný provoz odměnu 8 433 Kč za hodinu. (Měšec.cz, online)

Vzhledem ke skutečnosti, že odsouzený u sebe dle zákona č. 169/1999 Sb. nesmí mít finanční hotovost jsou peníze ukládány na jeho účet, z částky jsou strhávány například na náklady spojené s výkonem trestu odnětí svobody. (Trestní předpisy, 2016)

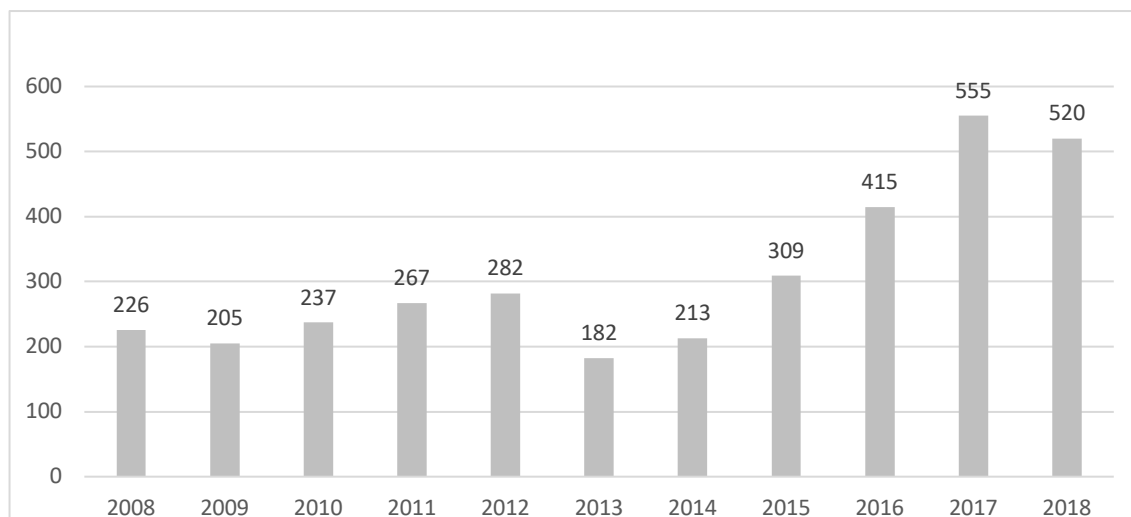
Na základě dat ze Statistické ročenky bylo za rok ve výkonu trestu odnětí svobody 2017 pracovně zařazeno za finanční odměnu v průměru 8 449 z celkového počtu 15 026 odsouzených schopných práce. V porovnání s rokem 2016 se počet zaměstnaných odsouzených zvýšil o 1 661 osob, procentuálně se jedná o nárůst o 8,69. (Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky, 2017)

Pracovní možnosti žen ve Světlé nad Sázavou

Věznice Světlá nad Sázavou dle Vězeňské služby zaměstnává odsouzené ve vnitřní struktuře věznice, jedná se především o práce v kuchyni, v rámci úklidu a údržby a intendantního skladu. Většina žen je zaměstnána u soukromých subjektů, procento zaměstnanosti žen je odvozeno od množství zadaných zakázek níže uvedených soukromých firem. (Vězeňská služba České republiky, online)

Následující graf je tvořen z dat Vězeňské služby a mapuje vývoj a počty zaměstnaných odsouzených žen od roku 2008 do 2018.

Graf č. 1: Počet pracujících odsouzených ve Věznici Světlá nad Sázavou (Přehled zaměstnanosti žen, 2018)

Na Grafu můžeme vidět, že počty pracujících odsouzených ve Světlé nad Sázavou mají většinou vzrůstající tendenci. Za roky 2017 a 2018 byl počet zaměstnaných nejvyšší. Ve výše uvedené části práce Ženy ve věznicích je uvedeno, že za rok 2017 vykonávalo svůj trest odnětí svobody 850 žen, z toho jich 555 pracovalo, což je 65,29 %. (Přehled zaměstnanosti žen. 2018)

Kromě již zmíněných zaměstnání ve vnitřní struktuře věznic, kde ke dni 30. 6. 2018 pracovalo 55 žen, mohou také pracovat u soukromých subjektů, níže zmíněná data vydala Vězeňská služba. Nejvíce žen v uvedeném období pracovalo pro LION PRODUCTS a to konkrétně 194. Druhou v pořadí zaměstnanosti byl Futaba Czech, který zaměstnával 89 žen a třetí byly Kostelecké uzeniny, kde pracovalo 55 žen. Světlá nad Sázavou je velmi známá pro výrobu skla CRISTALITE BOHEMIA, a i zde v roce 2018 pracovalo 18 žen. Dalšími podniky jsou JIPOCAR Obaly, hand – made servise, Hamerník, AMG Karel Pícha, DS Smith Packaging, které celkově zaměstnávaly 90 odsouzených žen. (Vězeňská služba České republiky, online)

Z následujících dat je patrné, že o pracovníky z řad odsouzených žen je zájem, což jim velmi prospívá, z důvodu tvoření pracovních návyků a zařazení do společnosti a vede ve svém důsledku ke snižování recidivy.

8 Resocializace a recidiva odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody

Dle Krause je resocializace zpětná socializace, která je zaměřená na vrácení člověka zpět do normálního života společnosti a ke způsobu chování, který je ve společnosti přijatelný. Součástí procesu je Tento proces v sobě zahrnuje transformaci postojů a hodnot. V souvislosti s výkonem trestu odnětí svobody mluvíme o reintegraci. (Kraus, 2008) Na základě Koncepce vězeňství do roku 2025 je měřítkem úspěšné reintegrace propuštěných vězňů míra recidivy. Oblast práce s odsouzenými a následně propuštěnými je velmi rozsáhlá, ale nelze ji zaměřit pouze na programy zacházení a průběh výkonu trestu, patří do ní postpenitenciární péče, programy prevence kriminality a oblast sociální politiky. Aby došlo k úspěšné resocializaci, je potřeba spolupráce více subjektů ze státního i neziskového sektoru. Nejvíce problematické jsou pro propuštěné odsouzené obtíže s hledáním bydlení, zaměstnání, problematika s návratem do rizikového prostředí, nefungující rodinné vazby, riziko vzniku nebo rozvoje závislosti a negativní reakce okolí. Často je velké úskalí v zadluženosti. (Koncepce vězeňství do roku 2025)

8.1 Sociální kurátoři

Kraus uvádí, že: „činností kurátorů je pečování o provinilce ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, dále se zúčastňují soudního projednávání případů.“ (Kraus, 2008, s. 155) Na základě metodické příručky pro sociální kurátory a metodiky sociální prevence je sociálním kurátorům umožněn výkon souvislé sociální práce s pachateli trestné činnosti, to obnáší zejména docházení za klienty ve věznicích a vazebních věznicích. U specifík práce se rozlišuje délka trestu. Sociální kurátoři se zabývají výše zmíněnými obtížemi, které mohou nastat po propuštění z věznic. (Metodická příručka pro sociální kurátory a metodiky sociální prevence, 2010)

8.2 Recidiva

Na základě Rozuma a dalších slouží recidiva a její četnost, jako ukazatel účinnosti některých intervenčních technik. Informace o opakování páchané trestné činnosti propuštěných jsou výrazným měřítkem pro úspěch nebo selhání justičního systému. (Rozum a další, 2016)

Na základě statistik kriminality uvedených Ministerstvem vnitra bylo v roce 2017 pravomocně odsouzeno soudy 55 069 osob, z toho bylo celkem 2 927 osob označeno za recidivisty. Nejčastěji byli odsouzeni za trestné činy proti majetku, a to konkrétně v 1 571 případech. (Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2017)

9 Výzkumné šetření zaměřené na zaměstnance Vězeňské služby ČR ve Věznici Světlá nad Sázavou

V následujících kapitolách bude na základě informací zpracovaných v teoretické části popsáno realizované výzkumné šetření, které bylo zaměřeno na zaměstnance Vězeňské služby České republiky Věznice Světlá nad Sázavou. Jedná se o specifické prostředí i specifickou skupinu odsouzených.

9.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo na základě rozhovorů se zaměstnanci Vězeňské služby charakterizovat a specifikovat práci a zacházení s odsouzenými ženami. Výzkum je dle Gavory závislý především na způsobu myšlení a jeho cílem je zmírnit nevědomost společnosti. Na základě výzkumu se potvrzují anebo vyvracejí poznatky. (Gavora, 2000)

Smyslem Vězeňské služby je na základě informací uvedených Vězeňskou službou: „příprava na občanský život, tedy osvojení si sebeobslužných činností, doplnění často nedostatečného vhledu do sociálně – právních skutečností a rozvoj širšího společenského rozhledu.“ (Vězeňská služba ČR, online)

Charakteristika výzkumné metody

Byla zvolena metodika kvalitativního výzkumu – polostrukturovaný rozhovor, který reflektuje realizovanou metodiku práce s odsouzenými ženami dle platných předpisů a právním ukotvení v zákoně. Celkově bylo respondentům položeno 9 tázacích otázek.

Vzhledem k oblasti a omezenému množství respondentů z oblasti této problematiky byl pro výzkum zvolen kvalitativní výzkum. „Kvalitativní přístup v psychologických vědách je přístupem, který pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.“ (Miovský, 2006, s. 17) Dle známé definice od Dismana (2000, s. 285) je kvalitativní výzkum: „nenumerické šetření a interpretace sociální reality, přičemž jeho cílem je odkrýt význam podkládaný sdělovaným informacím.“

Nástrojem sběru dat byla metoda interview, která dle je dle informací uvedeného Gavorou anglického původu a jeho název naznačuje, že se jedná o interpersonální kontakt. Úspěšnost výzkumné metody závisí na raportu, který má zajistit přátelský

vztah a vytvořit otevřenou atmosféru. V interview se používají otázky, které mohou být otevřené, polouzavřené a uzavřené, větší prostor se však dává otevřeným otázkám. Výhodou interview může být i přeformulování otázky na základě odpovědi respondenta, dále můžeme požádat o vysvětlení konkrétní odpovědi nebo položit dodatečné otázky, které nás v závislosti na odpovědi napadají. (Gavora, 2000) Z druhů interview bylo zvoleno polostrukturované, které se dle Hendla vyznačuje především tím, že má definovaný účel, určitou osnovu a velkou pružnost celého procesu získávání informací. (Hendl, 2005) Gavora uvádí, že vhodným prostředím pro realizaci interview je tiché a klidné místo, ideálně izolované od jiného dění (Gavora, 2000).

V rámci výzkumného průzkumu byla použita metoda zakotvené teorie (tzv. „grounded theory“), která je dle Strausse a Corbinové: „teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatím ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Proto se shromažďování údajů, jejich analýza a teorie vzájemně doplňují. Nezačínáme teorií, kterou bychom následně ověřovali. Spíše začínáme zkoumanou oblastí a necháváme, ať se vynoří to, co je v této oblasti významné.“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 14)

Výzkumné otázky

Výzkumné otázky byly položeny celkem 3, byly vytvořeny na základě zpracování teoretické části a hlubšího zájmu o danou problematiku. Na základě výzkumných otázek byly následně vytvořeny tázací otázky, které byly použity v interview s respondenty, kompletní znění otázek se nachází v přílohách.

1. V čem spočívají specifika práce s odsouzenými ženami?

Výzkumná otázka bude zodpovězena tázacími otázkami číslo 2 a 3.

2. Jak vnímají zaměstnanci Vězeňské služby odsouzené ženy?

Výzkumná otázka bude zodpovězena tázacími otázkami číslo 4, 5 a 9.

3. Jaké spory jsou nejčastěji řešeny mezi odsouzenými ženami a ve vztahu k zaměstnancům Vězeňské služby?

Výzkumná otázka bude zodpovězena tázacími otázkami číslo 2, 6 a 8.

Tázacích otázek bylo celkem 9, jak již bylo uvedeno výše, jednalo se o polostrukturovaný rozhovor.

9.2 Výzkumný vzorek a průběh šetření

Data byla získána celkem od 5 zaměstnanců Vězeňské služby, všichni respondenti poskytli rozhovor bez obtíží, po předchozí domluvě a na základě setkání v rámci realizování praxe ve Věznici Světlá nad Sázavou. Vzhledem k charakteru instituce byl sběr dat prováděn individuálně v místech bydliště respondentů. Interview bylo zaznamenáváno na diktafon v mobilním telefonu a následný přepis byl respondentům zaslán na schválení. Celková doba interview byla v rozmezí 30–40 minut.

Respondenti byli před zahájením interview seznámeni s cílem a účelem výzkumu, dále byli informováni o anonymitě, která se vztahuje k poskytnutým informacím. Nástroj sběru dat byl připraven dopředu a v průběhu byl částečně rozšiřován, jak bylo již zmíněno výše, jednalo se o polostrukturované interview.

Souhlas s interview dalo 5 zaměstnanců Vězeňské služby. Respondenti jsou označeni zkratkou R1 až R5. Vždy bude položena otázka a k ní se vztahující odpovědi, citované z rozhovoru s respondenty.

9.3 Analýza výsledků a jejich hodnocení

Charakteristika respondentů

R1: Respondent je muž ve věku 40 let, se středoškolským vzděláním ve Věznici Světlá nad Sázavou pracuje 7 let a při výběru zaměstnání se rozhodoval mezi prací u policie a zmíněnou Vězeňskou službou.

R2: Respondent je muž ve věku 35 let se středním odborným vzděláním. Ve Věznici Světlá nad Sázavou pracuje od 2014, ale u Vězeňské služby od roku 2019. Tuto profesi si vybral z osobních důvodů, které souvisely s vypuknutím hospodářské krize v roce 2008. Podle jeho slov je pro něj čest pracovat u Vězeňské služby, přestože nikdy netoužil po práci s lidmi, natož s odsouzenými.

R3: Respondentem je žena ve věku 34 let s vysokoškolským vzděláním, která zde pracuje 13 let, původně pracovala, jako vychovatelka a v současné době zastává pozici sociální pracovníce.

R4: Respondentem je muž ve věku 44 let s vysokoškolským vzděláním. Ve Vězeňské službě ČR Věznici Světlá nad Sázavou pracuje 19 let, navazoval na profesi příslušníka PČR. Profesi si vybral proto, že šlo o zaměstnání se stabilními podmínkami v náplni činností a zázemím.

R5: Respondentem je žena, ve věku 29 s vysokoškolským vzděláním. Ve Věznici Světlá nad Sázavou pracuje tři roky a profesi si zvolila z důvodu zájmu o danou problematiku, vždy jí podle jejích slov prostředí věznice lákalo.

Z průzkumného šetření je patrné, že se výzkumu zúčastnili 3 muži a dvě ženy, přičemž nejnižší délka zaměstnanosti u Vězeňské služby jsou 3 roky a nejdéle zde pracuje jeden z respondentů celkově 19 let. Dle uvedených informací mají 3 respondenti vysokoškolské vzdělání, zbylí dva středoškolské.

1. Jaká je nebo byla vaše motivace k práci v ženské věznici?

R1: „Motivací pro práci ve Věznici Světlá nad Sázavou byla již střední škola se zaměřením na Vězeňskou službu. Chtěl jsem pracovat buď u Policie nebo Vězeňské služby, když jsem se rozhodl pro Vězeňskou službu, příliš mi nezáleželo, jakého je druhu, spíše na vzdálenosti od místa bydliště.“

R2: „Hlavní motivací pro tuto práci je vzdálenost, žiji v blízkosti Věznice Světlá nad Sázavou.“

R3: „Když jsem se pro tuto práci rozhodovala bylo to poměrně lukrativní zaměstnání, takže možná to – prestiž zaměstnání, ale to už z mého pohledu dávno neplatí.“

R4: „Motivací byl pouze dosah zaměstnání, ve smyslu krátké vzdálenosti na dojíždění do služby, původně jsem chtěl vykonávat odbornou činnost služebního psovoda.“

R5: „Jak již jsem zmínila, vždy mě zajímalo prostředí věznic a chtěla jsem naučit pracovat s větší skupinou lidí, Věznici ve Světlé nad Sázavou jsem zvolila z důvodu dosahu.“

Tázací otázka se zabývá motivací k práci ve Věznici Světlá nad Sázavou, na odpovědích respondentů můžeme vidět, že součástí motivace byla vzdálenost od bydliště, popřípadě prestiž zaměstnání nebo zájem o specifické prostředí.

2. Jaká vidíte specifika v práci se ženami ve výkonu trestu odnětí svobody?

R1: „Nemohu srovnávat například s mužskou věznicí, protože s ní nemám žádnou zkušenost, ale z mého pohledu se ženy se často nechávají strhnout kolektivem a vyskytuje se mezi nimi určitá rivalita.“

R2: „Pro mě jsou specifické prohlídky jejich osobních věcí. Odsouzeným mužům to zas tak moc nevadí, ale u žen mi to připadá jako bych jim vstoupil do jejich hlubokého soukromí, takže se při této činnosti snažím postupovat citlivě.“

R3: „Specifika vidím v tom, že jsou to stěžovatelky, mají potřebu veškeré konflikty a svoje problémy ventilovat a zveličovat, jsou to „fňukny“, mají potřebu se předvádět. Některé bagatelizují TČ. Je potřeba přijít na to, jak s nimi komunikovat, jak k nim přistupovat, ale to je všechno o praxi a zkušenostech (teorie je tady úplně k ničemu). Někdy je to náročné těžké, obecně ženský kolektiv kdekoliv není nic moc – závidí jedna druhé, pomlouvají se a pletichaří.“

R4: „Specifik je celá řada a je to téma na kompletní studium, výzkum a zpracovávání odborných komparačních prací. Zákonné zacházení ukotvuje specifické podmínky při zacházení s odsouzenými ženami včetně specifické úpravy stavebně technického zabezpečení objektů věznic odsouzených žen. Specifické podmínky jsou stanoveny i v omezení použití donucovacích prostředků a střelné zbraně v případě porušení zákona a zákonných podmínek. V zákonných normách a v návazných předpisech jsou uvedeny podmínky v přístupu k výkonu trestu odnětí svobody odsouzených žen. Další specifika lze vnímat v praktickém odborném zacházení v komunikaci, motivaci, vyhodnocení průběhu výkonu trestu a udělování odměn/trestů. Specializované oddělení „Matek s dětmi“ je rovněž ojedinělý projekt.“

R5: „Základní specifika vidím v tom, že se jedná čistě o ženský kolektiv, který dokáže být velmi proměnlivý, co se týče vztahů mezi odsouzenými a aktuální náladou, která se odráží v chování i celého kolektivu“

Tázací otázka týkající se specifík v práci s odsouzenými ženami byla pro všechny zúčastněné velmi subjektivní. Bylo zde zmíněno, že se odsouzené ženy nechávají strhnout kolektivem, je mezi nimi patrná rivalita, mají potřebu ventilovat své konflikty a předvádět se. Mezi specifiky zacházení byla uvedena

komunikace, motivace a vyhodnocování průběhu výkonu trestu odnětí svobody. V neposlední řadě bylo i specifikum proměnlivého kolektivu.

3. Jaké volíte při zacházení se ženami metody?

R1: „Z mého pohledu hraje důležitou roli při zacházení se ženami respekt a vše je o domluvě, dále je důležité nepřipustit si je k tělu Celkově je i chování odsouzených k členům Vězeňské služby velmi individuální a záleží opět na přístupu zaměstnance.“

R2: „Snažím se k odsouzeným přistupovat, jako učitel k žákovi, systém vězeňské služby nám dost dobře neumožňuje nebo zde spíše není příliš prostoru věnovat se odsouzeným ženám individuálně. Když to řeknu zjednodušeně, tak s nimi zacházíme, jako s davem. V davu může být, jak podvodnice s vysokým trestem, tak odsouzená s paragrafem vraždy dítěte. Ze zkušenosti s odsouzenými ženami, nemají muži jednotný klíč k zacházení, v některých případech platí metoda „zlého policajta“, jindy „otcovský přístup“. Vše záleží na aktuální situaci a náladě odsouzených, jednotná správná metoda neexistuje, jak v České republice, tak v zahraničí. Občas ze strany žen vnímám nestandardní chování, které bych přirovnal k platonické lásce ze strany žáka k učiteli.“

R3: „Při zacházení volím převážně individuální přístup. Co se týče nestandardního chování odsouzených v přístupech zaměstnanců je celé tohle prostředí nestandardní, takže je patrné. Nehledě na to, že odsouzené mají dost času vás sledovat a „natypovat“ si konkrétního člověka (už poznají mezi dveřmi náladu konkrétního zaměstnance) – náš profesor psychologie Sochůrek na Akademii VS ČR nám vždycky říkal „uvědomte si, že vás 7 dní v týdnu, 24 hodin denně, sleduje 50 párů očí, které vás pozorují proto, aby vás mohly využít pro svou potřebu. Ony přesně vědí, s jakou náladou přijdete, jak se v dané situaci zachováte, na koho jak reagujete a tohle všechno využívají ve svůj prospěch.“ A já s ním naprosto souhlasím. Ony si nás potřebují získat na svoji stranu, mít z nás nějaké výhody a bohužel, se jim to někdy podaří.“

R4: „Metody jsou upraveny zákonem, odborností, kompetencemi, v některých případech je to otázka volby dle individuálního přístupu v konkrétních situacích. Všeobecně se to nedá jednoduše uvést.“

R5: „Kromě specifik uvedených v zákoně, je důležitý individuální přístup, který je potřeba uplatňovat i na aktuální náladě ve věznici.“

Tázací otázka byla zaměřena na metody práce, které zaměstnanci Vězeňské služby při práci uplatňují. Z odpovědí je patrné, že je důležitý respekt, dále pak individuální přístup, který je však obtížný aplikovat, ze strany dozorců. Jak jeden z respondentů zmínil, nezachází s jednotlivci, ale s dynamickou skupinou, která může mít jinou náladu ráno a jinou večer. Dále jsou samozřejmě metody, odbornosti a kompetence, jak zmínil jeden z respondentů, upraveny zákonem, ale současně souvisí s individuálním přístupem, který závisí na konkrétní situaci.

4. Vnímáte při práci pohlaví odsouzených?

R1: „Svým způsobem určitě ano, ačkoliv jsou ve Výkonu trestu odnětí svobody, stále je vnímám, jako ženy.“

R2: „Záleží na konkrétních osobách, ale ve věznici sintro neboli vězeňský oblek funguje jako třetí pohlaví (mukl).“

R3: „Ne.“

R4: „Ano, toto mohu jednoznačně potvrdit, protože jsem pracoval i s odsouzenými muži. Ženy jsou zcela jiné.“

R5: „Většinou ne.“

Tázací otázka byla směřována, zda zaměstnanci Vězeňské služby vnímají, že pracují se ženami, na odpovědích je zajímavé, že obě tázané ženy odpověděly záporně, ale dva z tázaných mužů kladně. Poslední respondent zmínil, že záleží na konkrétních odsouzených, pro něj jsou odsouzené ženy třetím pohlavím, což způsobuje vězeňský stejnokroj.

5. Vnímáte ženy ve věznici jinak než ženy v normální společnosti?

R1: „Samozřejmě, vnímám je z pozice zaměstnance.“

R2: „Určitě ano, viz předchozí odpověď.“

R3: „Rozhodně ano.“

R4: „Za sebe musím konstatovat, že ano, profesně se jinak chovat ani nemohu.“

R5: „Určitě ano, je to vymezeno profesionálním vztahem.“

Na otázku vztahující se vnímání žen, všichni z respondentů jednoznačně uvedli, že je vnímají odlišně, což je pro tři respondenty konkrétně vymezeno profesním vztahem s odsouzenými.

6. Jaké spory, problémy ve vztahu mezi ženami nejčastěji řešíte?

R1: „Nejčastěji s odsouzenými řešíme spory, které mají v rámci svých mileneckých vztahů. Druhý nejčastější problémem se týká sporů ohledně kšeftování s tabákem a kávou“

R2: „Nejvíce řešíme potíže v lesbických vztazích, které odsouzené v rámci Výkonu trestu odnětí svobody navazují.“

R3: „Nejčastěji řešíme potíže v lesbických vztazích a závist mezi odsouzenými.“

R4: „Jsou to spory vznikající z jejich soužití v prostředí věznice, ale i mimo něj. Nejčastěji jsou v tom osobní vztahy (lesbismus, kamarádství, příbuzenské, etnické neshody).“

R5: „Nejčastěji se jedná o vztahové potíže mezi odsouzenými, které v rámci pobytu navazují lesbické vztahy, také je mezi nimi často rivalita a samozřejmě se šíří i pomluvy.“

Tázací otázka byla zaměřena na spory, problémy, které se nejčastěji mezi ženami vyskytují, všichni respondenti uvedli mezi nejčastější příčiny rozepří patří problémy ve vztazích, které odsouzené navazují. Jedná se především o vztahy lesbické.

7. Byl/a jste nucen/a použit proti ženám násilí? Pokud ano, za jaké situace?

R1: „Nikdy jsem násilí nepoužil, jak již jsme zmínil předtím je to o respektu a vzhledem k tomu, že ten jsem byl schopný si mezi odsouzenými zajistit, vždy jsem se s nimi dokázal na všem domluvit.“

R2: „Ano, bylo to při napadení kolegy, ale násilím bych to nenazýval, jednalo se o obranu a nejsnadnější možnost zpacifikování a zamezení dalšího konfliktu.“

R3: „Ne.“

R4: „Násilí je ve vztahu k výkonu služby asi ne zcela vystihující pojem. Ano musel jsem fyzicky zakročit (provést oprávněný služební zákrok) proti agresivnímu jednání odsouzené, která nereagovala na domluvy, ani zákonné

výzvy. *Použil jsem donucovací prostředek dle zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě ČR.*“

R5: *„Nikdy jsem k tomu naštěstí neměla důvod.“*

Otázka zaměřena na použití nutného násilí ze strany Vězeňské služby, byla ve třech případech zcela negativní, jeden z respondentů zmínil, že je vše o respektu a pokud Vás odsouzené respektují, chovají se slušně. Dva z respondentů měli opačnou zkušenost jeden použil donucovací prostředky v rámci obrany napadeného kolegy a druhý musel zakročit vůči agresivnímu jednání odsouzené.

8. Byla na Vás někdy podána stížnost od odsouzené, za nevhodné chování? Pokud ano, v jaké souvislosti?

R1: *„Ne, nebyla.“*

R2: *„Ne, nebo jsem o tom alespoň nebyl informován.“*

R3: *„Oficiální stížnost na mě podána pravděpodobně nebyla, ale obecně si ženský pořád na něco a někoho stěžují, ale vždy byly jejich „stížnosti“ neopodstatněné“*

R4: *„Ne, to se nestalo.“*

R5: *„Myslím si, že ne. Snažím se s odsouzenými vycházet za pomoci jasně nastavených pravidel.“*

Otázka byla zaměřena na oficiální stížnost od odsouzených, na základě odpovědi je patrné, že taková situace nenastala ani u jednoho z respondentů, ale jeden zmiňuje, že stížnosti občas proběhnou, ne však oficiální a jsou neopodstatněné.

9. Měl/a jste někdy z odsouzené ženy strach z důvodu její kriminální činnosti nebo vystupování?

R1: *„Ne, neměl.“*

R2: *„Strach ne, spíše se jednalo o zvláštní pocit v souvislosti s odsouzenou, která trpěla schizofrenií. Bylo to pro mě, jako scéna z hororu.“*

R3: *„Z důvodu spáchané trestné činnosti určitě ne, ale spíš má někdy člověk nejistotu v tom, jak se zachovají, zejména psychiatricky léčené odsouzené. Obecně jsou ženské hysterické a nepředvídatelné, takže nikdy nevíte, jak se v dané situaci zachovají.“*

R4: „*Ne, to jsem neměl. Pokud by se to stalo, byl by to signál pro mě ukončit služební poměr. Se strachem se tato činnost dělat nedá.*“

R5: „*Ne, ale občas se mám více na pozoru před odsouzenými s psychiatrickým onemocněním. Není mi v jejich společnosti úplně příjemně, protože nevím, jak budou na konkrétní situace reagovat.*“

Otázka byla zaměřena na subjektivní pocity, které u zaměstnanců mohou vyvolávat odsouzené, každý z respondentů na emoci strachu odpověděl negativně, ale tři z respondentů zmínili obavu z chování pacientů s duševním onemocněním.

9.4 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Podkapitola bude zaměřena na výsledky průzkumu a budou porovnány s informacemi uvedenými v odborné literatuře. Na základě interview byly zodpovězeny všechny tři výzkumné otázky.

Výzkumná otázka č. 1: V čem spočívají specifika práce s odsouzenými ženami?

První výzkumná otázka byla zaměřena na vnímání specifík práce s odsouzenými ženami ze strany zaměstnanců Vězeňské služby působících ve Věznici Světlá nad Sázavou, dále také na metody, které při práci používají. Odpověď je tvořena 2 tázacími otázkami.

Pro všechny respondenty byla otázka velmi subjektivní. Bylo zde zmíněno, že se odsouzené ženy nechávají strhnout kolektivem, je mezi nimi patrná rivalita, mají potřebu ventilovat své konflikty a předvádět se. Mezi specifiky zacházení byla uvedena komunikace, motivace a vyhodnocování průběhu výkonu trestu odnětí svobody. V neposlední řadě bylo i specifikum proměnlivého kolektivu. Specifika trestu odnětí svobody u odsouzených žen jsou uvedena v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, dále jsou uvedeny ve Vnitřním řádu Věznice Světlá nad Sázavou. Na základě vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb.: „Vnitřní řád, obsah a formy zacházení s odsouzenými ženami zásadně přihlížejí k psychickým a fyziologickým zvláštnostem žen, jakož i k zvláštním potřebám těhotných žen, žen krátce po porodu a kojících matek.“ (Vyhláška MS č. 345/1999 Sb., § 90) Dále pak Nedbálková uvádí zvýšenou psychickou náročnost práce s odsouzenými ženami. (Nedbálková, 2006)

Co se týče metod, které respondenti při práci uplatňují je z odpovědí je patrná, důležitost respektu, dále pak individuální přístup, který je však obtížný aplikovat,

ze strany dozorců. Jak jeden z respondentů zmínil, nezachází s jednotlivci, ale s dynamickou skupinou, která může mít jinou náladu ráno a jinou večer.

Dále jsou samozřejmě metody, odbornosti a kompetence, jak zmínil jeden z respondentů, upraveny zákonem, ale současně souvisí s individuálním přístupem, který závisí na konkrétní situaci. V případě této otázky se odpovědi respondentů v podstatě shodují, zacházení s odsouzenými ženami je vymezeno v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu testu odnětí svobody, dále jsou upravovány Vnitřním řádem pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou, který je v souladu se zmíněným zákonem. S metodami souvisí i program zacházení, který je individuálně vypracován na základě posudků odborníků a formuluje cíl, dále metody zacházení a také způsob a četnost hodnocení.

Výzkumná otázka č. 2: Jak vnímají zaměstnanci Vězeňské služby odsouzené ženy?

Výzkumná otázka byla opět založena na subjektivních pocitech respondentů, celkově byla zodpovězena za pomoci 3 tázacích otázek. První část otázky byla směřována, zda zaměstnanci Vězeňské služby vnímají, že pracují se ženami, na odpovědích je zajímavé, že obě tázané ženy odpověděli záporně, ale dva z tázaných mužů kladně. Poslední respondent zmínil, že záleží na konkrétních odsouzených, pro něj jsou odsouzené ženy třetím pohlavím, což způsobuje vězeňský stejnokroj.

Na druhou část otázky vztahující se k vnímání žen, všichni z respondentů jednoznačně uvedli, že je vnímají odlišně, což je pro tři respondenty konkrétně vymezeno profesním vztahem s odsouzenými. Problematice vnímání žen ve věznicích se v publikaci Spoutaná rozkoš věnuje Kateřina Nedbálková, která uvádí: „Ženy ve vězňi nejsou považovány za opravdové ženy, a stejně tak vězení pro ženy nejsou považována za opravdová vězení.“ (Nedbálková, 2006, s. 18)

Třetí část otázky byla zaměřena na subjektivní pocity, které u zaměstnanců mohou vyvolávat odsouzené, každý z respondentů na emoci strachu odpověděl negativně, ale tři z respondentů zmínili obavu z chování pacientů s duševním onemocněním. Specifika jsou uvedena v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody ustanovení § 70. Téma duševních onemocnění a poruch chování budí v současné době strach nejen u Vězeňské služby, ale i široké veřejnosti. Strach pravděpodobně pramení z nedostatečných znalostí týkající se dané problematiky, proto vznikl v roce 2016 projekt „Duševně nemocných se bát nemusíme“, který má za cíl destigmatizovat osoby

s duševním onemocněním, rozšířit informovanost veřejnosti o zmíněné problematice a pokusit se zmírnit nebo odstranit některé předsudky.

K této výzkumné otázce náleží i část o použití donucovacích prostředků vůči odsouzeným ženám. Jeden z respondentů zmínil, že je vše o respektu a pokud Vás odsouzené respektují, chovají se slušně. Dva z respondentů měli opačnou zkušenost jeden použil donucovací prostředky v rámci obrany napadeného kolegy a druhý musel zakročít vůči agresivnímu jednání odsouzené. Vězeňská Služba má dle zákona 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky § 17, oprávnění použít donucovací prostředky v případech uvedených zákonem. „Doporučuje se věznicím při používání donucovacích prostředků vycházet z individuálního vyhodnocení bezpečnostních rizik u každého jednotlivého obviněného. Tato bezpečnostní rizika je nutno průběžně sledovat. Dále se doporučuje, aby pouta a poutací opasky byly přikládány šetrně a přiměřeně, nikoliv natěsno.“ (Zpráva z návštěv vazebních věznic, duben 2010, s. 35)

Výzkumná otázka č. 1: Jaké spory jsou nejčastěji řešeny mezi odsouzenými ženami a ve vztahu k zaměstnancům Vězeňské služby?

Výzkumná otázka byla zaměřena na spory, které mohou vznikat mezi odsouzenými a jaké to nejčastěji jsou nebo čeho se týkají. Druhá část otázky se zaměřovala na vztah odsouzených žen k zaměstnancům z pohledu stížností, které mají možnost podat.

Všichni respondenti uvedli, že mezi nejčastější příčiny rozepří patří problémy ve vztazích, které odsouzené navazují. Jedná se především o vztahy lesbické. V teoretické části jsou vztahy mezi ženami popsány Kateřinou Nedbálkovou v knize Spoutaná rozkoš, která se danou problematikou zabývá. Z informací vyplývá, že ženy jsou více emocionálně založeny, proto vyhledávají vztahy. Vzhledem k povaze instituce jsou to vztahy lesbické, které jsou však udržovány pouze v objektu věznice v rámci výkonu trestu odnětí svobody. Na základě odpovědi všech 5 respondentů je patrné, že velká část konfliktů vyplývá právě z těchto vztahů.

Co se týče oficiálních stížností od odsouzených, na základě odpovědí je patrné, že taková situace nenastala ani u jednoho z respondentů. Jeden však zmiňuje, že stížnosti občas proběhnou, ne však oficiální a jsou neopodstatněné. Mezi práva odsouzených patří dle zákona 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody ustanovení §26 Ochrana práv odsouzených včetně prostředků právní ochrany (Trestní předpisy,

2016), dále jsou konkrétní informace o způsobu podání stížnosti uvedeny ve Vnitřním řádu pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou.

Závěr výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo na základě rozhovorů se zaměstnanci Vězeňské služby charakterizovat a specifikovat práci a zacházení s odsouzenými ženami, dále ověření poslání instituce a její mysl. Cíl se podařilo, na základě 3 výzkumných otázek naplnit, vzhledem k charakteru kvalitativního výzkumu, jsou odpovědi respondentů subjektivní. Výzkumné šetření poskytlo hlubší náhled do problematiky výkonu trestu odnětí svobodu u žen v České republice a do specifického prostředí, kterým věznice jsou. Pro větší škálu informací, zkušeností a názorů by bylo vhodné rozšíření okruhu respondentů. Námětem pro další výzkumné šetření by bylo porovnání zkušeností specifik práce s odsouzenými ženami na základě pohlaví zaměstnanců Vězeňské služby. Výzkumné šetření by mohlo přinést spoustu nových poznatků.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo seznámení s problematikou a prohloubení informací o výkonu trestu odnětí svobody u specifické skupiny odsouzených žen. Uvedený cíl byl naplněn pomocí dílčích částí bakalářské práce, a to konkrétně terminologií nepodmíněného trestu odnětí svobody a následným rozpracováním specifik týkajících se žen, které jsou ukotveny v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů a v souvislosti s Vězeňskou službou ČR, jejíž činnost je upravena zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní.

V oblasti ženské kriminality byly rozpracovány statistiky týkající se četnosti výskytu konkrétních trestných činů. Statistiky byly spojeny s rokem 2015, ze kterých bylo možné potvrdit rozdílný charakter mezi mužskou a ženskou kriminalitou, kdy ženy páchají méně násilných trestných činů i celkových trestných činů. Nejčastěji se vyskytovala u žen majetková trestná činnost.

Specifika zacházení se ženami, jak již bylo uvedeno výše souvisí, s příslušnými zákony uvedenými v Trestních předpisech. Druhá část byla zaměřena na specifika vztahů, které ženy ve věznicích navazují. Z těch vyplývá, že ženy jsou více emocionálně zaměřené než muži a partnerské vztahy se stejným pohlavím jim kromě výhod poskytují i jistou útěchu a pocit sounáležitosti.

V kapitole Věznice v České republice bylo uvedeno menšinové zastoupení žen ve věznicích, které však statisticky roste a vzhledem k nedostatečné kapacitě věznic jsou odsouzené ženy umístěny celkově v 17 zařízeních po celé České republice.

Velký důraz byl v kapitolách věnován Věznici ve Světlé nad Sázavou, v dílčích částech byly zmíněny oddíly a specializované oddíly, které se v ní nacházejí. Dále specifika, která se zařazením souvisí a podmínky, které jsou odsouzené nuceny dodržovat. Zvláštní pozornost byla zaměřena na Specializovaný oddíl pro odsouzené matky nezletilých dětí, který je svou specializací v České republice unikátní a jediný svého druhu.

Další kapitoly se zaměřovaly na vzdělanost a vzdělávání odsouzených, což je v současné době diskutované téma. Ve vzdělanostním složení vězňů dochází k proměnám, stále sice převažují odsouzení se základním vzděláním a vyučením bez

maturity, ale jsou zde již také hojně zastoupeni odsouzení, kteří mají středoškolské odborné vzdělání s maturitou. S tím souvisí i škála dalšího vzdělání nebo rekvalifikačních kurzů ve věznicích, které bylo dříve zaměřeno převážně na dokončení základní školní docházky a získání základní gramotnosti. Součástí kapitoly byly i konkrétní vzdělávací možnosti, které nabízí Věznice ve Světlé nad Sázavou.

Pracovní možnosti odsouzených závisí na poptávce soukromých subjektů, z výchovného hlediska možnost práce učí odsouzené odpovědnosti a pracovním návykům, které jsou důležité pro úspěšné zařazení do normální společnosti po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Druhá část tématu byla věnovaná konkrétním pracovním příležitostem a obsahuje statistiky zaměstnanosti odsouzených za rok 2018.

Závěrečná kapitola se věnovala resocializaci a recidivě odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody. Kapitola pojednávala o práci sociálních kurátorů, kteří přispívají k úspěšné resocializaci odsouzených.

Praktická část bakalářské práce byla realizována výzkumným šetřením za pomoci kvalitativní metody. Cílem práce bylo charakterizovat a specifikovat práci a zacházení s odsouzenými ženami, dále ověření poslání instituce a její mysl. Výzkumné šetření poskytlo hlubší náhled do problematiky výkonu trestu odnětí svobody u žen v České republice z pohledu zaměstnanců Vězeňské služby. Jedná se o subjektivní pohled každého z respondentů. K výzkumnému šetření byla použita metoda interview, která byla realizována s 5 vybranými respondenty, kteří velmi otevřeně o problematice hovořili.

Vzhledem k možnostem rozsahu práce a množství informací, je text jen zlomkovým nahlédnutím do dané problematiky. Osobně pokládám za důležité informovat veřejnost o tomto tématu a zbavit propuštěné stigmatu, které jim pobyt ve výkonu trestu způsobí. V uvedeném ohledu pokládám za velmi důležitou činnost neziskových organizací, které se právě snaží nejen o destigmatizaci, ale i přispívají k podnícení diskuse o problematice.

Seznam použitých zkratk

SpO – Specializovaný oddíl

VŘV – Vnitřní řád věznice

VTOS – Výkon trestu odnětí svobody

Seznam použitých zdrojů

BAUMGARTENR, František. *Problematika rodu (gender) v štúdiu agresívneho spravania*. Košice: Spoločensko vední ústav. SAV. HŘEBÍČKOVÁ, Martina, Petr MACEK a Ivo ČERMÁK, ed. *Agrese, identita, osobnost*. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR, 2003. ISBN 80-86620-06-9.

BLATNÍKOVÁ, Šárka a Karel NETÍK. *Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti: (psychologické a kriminologické aspekty)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-063-2.

DAVIDOVÁ, Ivana. *Metodická příručka pro sociální kurátory a metodiky sociální prevence*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-628-4.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7.

FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Ve Věrovanech: Jan Piszkievicz, 2004. ISBN 80-86768-06-6.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HOFERKOVÁ, Stanislava, Petra KALIBOVÁ a Stanislav PELCÁK, eds. *Perspektivy sociální pedagogiky v 21. století: konference pořádaná na počest významného životního jubilea prof. PhDr. Blahoslava Krause, CSc.: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Hradci Králové ve dnech 4. a 5. října 2013*. Hradec Králové: Gaudemus, 2014. ISBN 978-80-7435-407-6.

KARABEC, Zdeněk, Radka MACHÁČKOVÁ a Simona DIBLÍKOVÁ. *Krátkodobé tresty odnětí svobody: závěrečná studie z výzkumu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-76-2.

MAREŠOVÁ, Alena, Eva BIEDERMANOVÁ, Jan ROZUM, Miroslav TAMCHYNA a Petra ZHRŮVALOVÁ. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. ISBN 978-80-7338-157-8.

MAREŠOVÁ, Alena, Martin CEJP, Michal KARBAN, Milada MARTINKOVÁ, Jiří VLACH a Simona DIBLÍKOVÁ. *Analýza trendů kriminality v roce 2015*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-162-2.

Metodický list ředitele odboru výkonu vazby a trestu a ředitelky ekonomického oboru. *Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky*. Ročník 2002.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Spoutaná Rozkoš: sociální (re)produkce genderu a sexuality v ženské věznici*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006. Gender sondy. ISBN 80-86429-65-2.

Nový vzdělávací program pro odsouzené. *České vězeňství: čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci*. Praha: tiskárna Vazební věznice Praha – Pankrác, 2012, (1/2012), 7. ISSN 1213-9297.

Program standartního zacházení ve VTOS. Světlá nad Sázavou.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Edukace a reedukace trvale pracovní nezařaditelných v českých věznicích*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-632-2.

RIEGER, Zdeněk. *Návrat k rodině a domů*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-544-8.

ROZUM, Jan, Jan TOMÁŠEK, Jiří VLACH a Lucie HÁKOVÁ. *Efektivita trestní politiky z pohledu recidivy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-164-6.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-x.

Trestní předpisy. In: Sagit, 2016, číslo 1143.

URBANOVÁ, Martina a Miloš VEČEŘA. *Ženská delikvence: teoreticko-empirická studie k problému právních postojů a hodnotových orientací delikventních žen*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3608-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy obecné psychologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-283-8.

Elektronické zdroje

České věznice. 2. vyd. Praha: Vězeňská služba České republik, 2008. 79 s. Dostupné také z: https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/03/ceske_veznice.pdf.

Evropská vězeňská pravidla. Doporučení Rec (2006) 2. Výboru ministrů členskými státy Rady Evropy k Evropským vězeňským pravidlům. Příloha časopisu České vězeňství č. 1/2006. [online]. 2017 [cit. 2018–12–18] Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wpcontent/uploads/2017/03/Evropsk%C3%A1v%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A1-pravidla.pdf>. ISSN 1213-9297.

Koncepce vězeňství do roku 2025. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky*. [online] [cit. 2018–12–18] Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>.

Pracující vězni dostali přidáno. Co musejí zaplatit a co jim z výdělků zůstane? *Měsíc.cz váš průvodce finančním světem*. [online] Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/pracujici-vezni-dostali-pridano-co-museji-zaplatit-a-co-jim-z-vydelku-zustane/>.

Rychlá fakta. *Generální ředitelství* [online] © 2019 Vězeňská služba České republiky [cit.2019-3-11] Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/>.

Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky. [online]. 2017 [cit. 2018–12–18] Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-2017.pdf>.

Vazební věznice a ÚVZD Brno. *Generální ředitelství* [online] Vězeňská služba České republiky [cit.2019-3-11] Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-a-uvzd-brno/o-nas>.

Věznice Světlá nad Sázavou. *Vězeňská služba* [online] © 2019 Vězeňská služba České republiky [cit.2019-3-11] Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/o-nas/zakladni-informace/>

Vnitřní řád pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou. [online]. 2017 [cit. 2018–12–18] Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/wp-content/uploads/sites/34/2018/04/V%C5%98V-V%C4%Bznice-Sv%C4%Btl%C3%A1-nad-S%C3%A1zavou-pro-odsouzen%C3%A9.pdf>.

Vzdělávání vězňů. *Generální ředitelství* [online] © 2019 Vězeňská služba České republiky [cit.2019-3-11] Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/o-nas/vzdelavani-veznenych/>.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. *Zakonyprolidi.cz* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010-2017 [cit. 2017-09-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>.

Zaměstnávání vězňů. [online]. 2017 [cit. 2018–12–18] Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/zamestnavani-veznu/>.

Změna vnější diferenciaci. *Generální ředitelství* [online] © 2019 Vězeňská služba České republiky [cit.2019-3-11] Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/zmena-vnejsi-diferenciaci/obecny-postup/>.

Legislativní dokumenty

Vyhláška číslo 345/1999 Sb., Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění.

Zákon číslo 169/1999 Sb., Zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění.

Zákon číslo 555/1992 Sb., Zákon České národní rady o Vězeňské a justiční strážce České republiky, v platném znění.

Přílohy

Přepis interview – respondent č. 4

Pohlaví: muž

Věk: 44

Vzdělání: vysokoškolské

Raport: Jak dlouho zde pracujete? Proč jste si vybral/a tuto profesi?

Ve Vězeňské službě ČR Věznici Světlá nad Sázavou pracuji 19 let, navazoval jsem na profesi příslušníka PČR. Profesi jsem si vybral proto, že šlo o zaměstnání se stabilními podmínkami v náplni činností a zázemím.

1. Jaká je nebo byla vaše motivace k práci v ženské věznici? *Motivací byl pouze dosah zaměstnání, ve smyslu krátké vzdálenosti na dojíždění do služby a chtěl jsem původně vykonávat odbornou činnost služebního psovoda.*

2. Jaká vidíte specifika v práci se ženami ve výkonu trestu odnětí svobody?

Specifik je celá řada a je to téma na kompletní studium, výzkum a zpracovávání odborných komparačních prací. Zákonné zacházení ukotvuje specifické podmínky při zacházení s odsouzenými ženami včetně specifické úpravy stavebně technického zabezpečení objektů věznic odsouzených žen. Specifické podmínky jsou stanoveny i v omezení použití donucovacích prostředků a střelné zbraně v případě porušení zákona a zákonných podmínek. V zákonných normách a v návazných předpisech jsou uvedeny podmínky v přístupu k výkonu trestu odnětí svobody odsouzených žen. Další specifika lze vnímat v praktickém odborném zacházení v komunikaci, motivaci, vyhodnocení průběhu výkonu trestu a udělování odměn/trestů. Specializované oddělení „Matek s dětmi“ je rovněž ojedinělý projekt.

3. Jaké volíte při zacházení se ženami metody?

Metody jsou upraveny zákonem, odborností, kompetencemi, v některých případech je to otázka volby dle individuálního přístupu v konkrétních situacích. Všeobecně se to nedá jednoduše uvést.

4. Vnímáte při práci pohlaví odsouzených?

Ano, toto mohu jednoznačně potvrdit, protože jsem pracoval i s odsouzenými muži. Ženy jsou zcela jiné.

5. Vnímáte ženy ve věznici jinak než ženy v normální společnosti?

Za sebe musím konstatovat, že ano, profesně se jinak chovat ani nemohu.

6. Jaké spory, problémy ve vztahu mezi ženami nejčastěji řešíte?

Jsou to spory vznikající z jejich soužití v prostředí věznice, ale i mimo něj. Nejčastěji jsou v tom osobní vztahy (lesbismus, kamarádství, příbuzenské, etnické neshody).

7. Byl/a jste nucen/a použít proti ženám násilí? Pokud ano, za jaké situace?

Násilí je ve vztahu k výkonu služby asi ne zcela vystihující pojem. Ano musel jsem fyzicky zakročit (provést oprávněný služební zákrok) proti agresivnímu jednání odsouzené, která nereagovala na domluvy, ani zákonné výzvy. Použil jsem donucovací prostředek dle zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě ČR.

8. Byla na Vás někdy podána stížnost od odsouzené, za nevhodné chování? Pokud ano, v jaké souvislosti?

Ne, to se nestalo.

9. Měl/a jste někdy z odsouzené ženy strach z důvodu její kriminální činnosti nebo vystupování?

Ne, to jsem neměl. Pokud by se to stalo, byl by to signál pro mě ukončit služební poměr. Se strachem se tato činnost dělat nedá.